

NAPLÓ

SZENT TAMÁS APOSTOL ÜNNEPLESE INDIABAN. Ernakulum szép város, lagunákkal, csatornákkal, egyszerű kertekkel és csak nemrégén kiszélesített és kövezett sugárutakkal, kókuszültetvények valóságos gyűrűjében. Malabar minden természet szépsége egybesűrűsödik ebben a mintegy százezer lakosú helységben. Középen tíz hektárnyi füves térség terül el; ezen építették föl azt az alkalmi emelvényt és hatalmas pavillont, a tizenkét apostolnak s India legnépszerűbb szentjeinek képeivel díszítve, ahol a Szent Tamás apostol Indiába érkezésének tizenkilencszázados évfordulóján tartott ünnepeket rendezték. Az egyházi szertartások céljaira fönntartott monumentális építmény egyik felén Szent Tamás, másik felén Xavéri Szent Ferenc óriási szobra állt; a hozzá vezető fasor mentén jobbra és balra egy-egy tizezer személyt befogadó csarnokot emeltek, egyet a férfiak s egyet a nők számára, akik régi indiai szokás szerint külön-külön csoportban vesznek részt az istentiszteleteken.

A pápai legátust, Gilroy sydneyi érseket nagy lelkesedéssel fogadták; vonatja az állomásról állomásra megújuló, virágosóval, tűzijátékkal kísért ünneplések miatt nagy késéssel érkezett Ernakulumba, ahol félmillió tömeg várta, élen harminc püspökkel és sokszáz pappal. A lelkesedés, jellegzetesen indiai megnyilvánulásaival és színeivel, s az elmaradhatatlan tűzijátékkal és zenekarokkal, egyik tetőpontját akkor érte el, amikor a legátus-érsek az ünnepek színhelyére vonult s a liturgikus fogadtatás után megnyitotta az Oltáriszentség tiszteletére a kongresszust. Az ernakulumi szir érsek a malabari kétmillió katolikus nevében, kik közt a szir ritusúak vannak többségben, szép ajándékot nyújtott át a pápai legátusnak: India Szent Tamás és Szent Ferenc miniatűr szobrával díszített elefántcsont dombormű térképét.

A következő három nap a különböző bizottságok megbeszéléseivel telt el; ezek középpontjában az Oltáriszentség tisztelete s a keresztény felebaráti szeretet problémája állt. A tárgyalások az angol mellett a két bennszülött — maláji és tamil — nyelven folytak.

Közben a legátus-érsek végigjárta a malabari egyházmegegyeket. Trivandrumban meglátogatta a nagybeteg szir-malankár érseket, Mar Ivamost, az „indus Newmant”. Másnap szir-malankár (tisztá antiochiai szir) szertartású püspöki misét mutatott be Mar Severios tiruvallai érsek. Ez a ritus rendkívül népszerű erősen keleti és indiai jellege miatt is, meg azért is, mert az officiumok tulnyomó része nemzeti nyelvű benne.

A legátus trichuri fogadtatása, ha lehet, még az ernakulomit is fölülmulta. Igazi szir és malabár ünneplés volt, sortüzekkel, virágfüzérekkel, selyemlobogók ezreivel, zenével, énekekkel és természetesen pompás tűzijátékkal. Húszezer hívő várta a legátust abban a csarnokban, melyet erre az alkalomra emeltek a rövidesen fölépítendő katedrális helyén. Itt jelentette be a legátus, hogy a pápa Gracias bombayi érseket bíborossá nevezte ki. S itt, Tri-

churban zajlott le az ünnepségek egyik legszínesebb mozzanata is. Egy környékbeli keresztény család tizenötezer szegényt látott vendégül a Szent Tamás kollégium rétjén. Az első adagokat maga a pápai legátus osztotta ki, s egy arannyal és bíborral díszített elefánt „naskodott” mellette. (22)

KELETI KERESZTENYEK. Mikor e kifejezést halljuk, legtöbbször a görög keleti egyházra hivatunk, esetleg az ókori nagy etretek felekezeteire, a nesztóriánusok és monofiziták fennmaradt töredékeire gondolunk. Pedig Kézel- és Közékeleten meglehetősen nagy számmal élnek olyan népelemek is, melyeknek ősei már századokkal ezelőtt visszatértek a katolikus Egyházba s melyek a szerint teljesjégű katolikusoknak tekintendők. Ami különbség elválasztja őket a nyugatiaktól, az nem a hitelvekre, hanem csupán külsőségekre: a liturgiára, az istentisztelet nyelvére, a kovászos kenyér használatára, a böjtfegyelemre. Az ünnepek rendjére s végül a papok egyszerű nősülésének megengedésére vonatkozik. Jellemzi őket, hogy óriási területen szétszórva élnek, sok nemzethez tartoznak és sok apró egyházba vannak beszerelve. Ezért áttekintésük nem könnyű. Még talán legcélravezetőbb ritusok szerint való csoportosításuk.

1. A *bizánci vagyis görög liturgiát* használják a szíriai, iráki és törökországi melchíták vagy melekíták, azoknak az igazhittű néptöredékeknek leszármazottai, melyek a monofizita etretnességgel szemben a chalcedoni zsinat (451) mellé állottak. A keleti nagy egyházszakadás idején szintén szakadárook lettek és sok kísérletezés után csak 1724-ben egyesültek újból a nyugati Egyházzal. Patriarchájuk az Antiochia, Alexandria, Jeruzsálem és az egész Kelet patriarchája hangzatos címet viseli. Számuk másfél-száz ezer körül jár. Istentiszteletük nyelvül az arabot használják.

2. Az *alexandriai ritust* követik az egyiptomi és abesszíniai kopt katolikusok, akik a monofizita vallásból tértek át. Az előbbieik száma 30000-re, az utóbbiaké pedig 8000-re tehető. De a csekély számhoz tömérdek hősi erőfeszítés és kiontott vér emléke fűződik.

3. Az *örmények* megterése még a II. és III. században vége ment. Azóta a perzsa, arabok és törökök minden üldözése ellenére mindmáig kitartottak a kereszténység mellett, de az V. században szintén monofizitizmusból tévedtek. Egy részük Péter patriarcha vezetésével — azóta minden patriarcha a Péter nevet viseli — 1742-ben egyesült a nyugati Egyházzal. XIII. Leó pápa kilencedik patriarchájukat, Hassun Antai Pétert bíborosi rangra emelte. (1890) Az egyesült örmények száma talán megközelíti a kétszáz ezret. Az istentiszteletnél külön, örmény nyelvű ritust használnak. A XVII. század közepén Erdélybe tért örmények már itt fogadták el az uniót.

4. Az *antiochiai vagyis szír ritust* elsősorban az egyesült szírek (Syrí puri) követik, akik eredetileg szintén monofiziták voltak. A Rómával való egyezkedés első kísérletei még a kereszties hadjáratok korára nyúlnak vissza, de éppúgy, mint a firenzei meg egyezés csak ideiglenes eredményre vezettek. A visszatérés nagyobb arányokat csak 1781-től kezdve öltött, mikor Alajpahan erősből kihatású térítési központ támadt. Mivel ezzel egyidejűleg a mosszuli és kurdisztáni szírek egy része is elfogadta az uniót, a fejlődés menete gyorsabb üteművé lett. Ma az egyesült szírek száma 60000-re tehető.

Ugyancsak a szír szertartást vallják magukénak a szír-maroniták, akik eredetileg a síkságon laktak és csak a druzok állandó zaklatásai elől húzódtak fel a Libanon és Antilibanon lejtőire. Nevüket állítólag a kolostoralapító Szent Marótól vették. Az uniót még a kereszties hadjáratok korában, 1181-ben elfogadták és azóta a fanatikus druzok sült megismétlődés támadásai, és a török hatóságok nyomása ellenére mindmáig kitartottak mellette. Az istentiszteletnél a szír liturgiát használják, de az evangéliumot arab nyelven olvassák.

Végül ide kell sorolnunk az Előindiai nyugati, úgynevezett malabári partjának déli csücskén lakó malankarákat, akik az itt lakó többi Tamás-kereszténnyel ellentétben az antiochiai ritust követik. XI. Pius pápa 1932-ben Trivandruban külön püspökséget állított számukra.

5. A *kald ritust* mindenekelőtt azok a kald keresztények követik, akiknek őseit annakidején nesztóriánizmusuk miatt Mezopotámiába, Kaldéába és Kurdisztánba űzték. Egy részük már a XIII. században felvette Rómával az érintkezést, de utána újra meg újra visszazárt tévelygésébe. Szilárdabb alapot csak a XVIII. század második felében nyert az unió. 1826-ban 120.000-re tették az egyesült kald keresztények számát. 1853-ig azonban háborúk s a kurdok miatt, a kolera és éhínség következtében 80.000-re szál-

lott le ez a szám. Ma talán meghaladja a százezeret. A kaldei keresztényeknek saját liturgiájuk van szirkaldi nyelven. Patriarchájuk Bagdadban székel.

A kaldoknál jóval szérceftak a malabári parton lakó szír-malabárok: mintegy 700.000-ren. Tamás-keresztényeknek nevezik magukat, mivel Szent Tamás apostolnak tulajdonítják megtérésüket. Már 1599-ben egyesültek Rómával, de félszázad mulva nagy részük ismét visszatért a nesztorianizmushoz. Ujabb erőre csak a XVIII. században kapott az uniós törekvés. A Tamás-keresztényeknek ma már külön hierarchiája van, élén az ornakulumi érsekkel.

Mint látjuk, a keleti keresztény egyházak inkább érdekes színloltok, semmint számottevő tényezők az egyetemes katolicizmus életében. Hiszen összes számuk jó, ha meghaladja az egy milliót. Mégis figyelmet érdemelnek, mert sok részletet őriznek a kereszténység múltjából. Általában jellemzi őket a túlméretezett hierarchia, öntudatos hitélet, élénk szellemi pezsgés és a mult hagyományaihoz való szívós ragaszkodás. b.

MEGHALT PAUL ÉLUARD. Nevét a magyar közönség csak az utóbbi években ismerte meg; több verse jelent meg fordításban, s 1949-ben a Világírói Társaság Találkozón láthattuk is: erre az alkalomra írt „Négy vers“-ét. (a negyedik „Emlékbeszéd Petőfi halálának századik évfordulójára“), Ilyés Gyula kitűnő tolmácsolásában olvashatjuk. 1895 decemberében született; végigharcolta az első világháborút, s mint akkor annyian, azzal a meggyőződéssel szerelt le, hogy az öldöklésnek végeredményben semmi célja nem volt, legföljebb csak a nyugati civilizáció eszójét mutatta meg. Miért ne sziettetnök hát ennek a kudarcot vallott művelődésnek a fölszámolását? Ezt célozta az irodalomban a Dada mozgalma, melyhez Tzarával, Aragonnal együtt Eluard is csatlakozott. S miért ne próbálnánk a hazuggá züllesztett nyelv és a hitelüket veszített élmények helyett új költői nyelvet teremteni, új élményvilágot föltárni? Erre törekedett a szürrealizmus; és ennek a szürrealizmusnak volt a legnagyobb költője Eluard. Az irány célkitűzése vitathatók, elméleti részben cáfolhatók, alkotásai sokszor erőszakoltak; de ma már nem lehet komolyan kétségbevonni, hogy ha nagy művekkel nagy számban nem is; néhány értékes alkotással és igen sok vívmánnyal gazdagította a világ irodalmát. Egyre inkább úgy látjuk azonban, hogy jobbra kovászként hatott, és a szürrealisták (vagy volt szürrealisták) akkor teremtették meg java alkotásaikat — (Aragon, Eluard például) — amikor tiljutoftak a szürrealizmus romantikáján; és amikor az álmok birodalmából, az álmok kincseivel gazdagodva, ismét visszafordultak a költészet megtagadhatatlan őshazájára, az emberek világa felé. Hogy a szürrealista költők közt a legspontánabb s egyben a legnagyobb művész Eluard volt, azt ma már többé-kevésbé általánosan elismerik: s az is valószínű, hogy a két háború közötti kor leaszebb szerelmi verseit ő írta (a „Capitale de la Douleur“, s a „Les Yeux Fertiles“ költetekben). A „közretellen élet“ költőjének világából azonban nem hiányzott az ember sem; mind nagyobb szerepet kapott benne, s mind erősebb hangot az emberi szólódarítás. Eluard a szegények, elnyomottak költője lett; s minél inkább fordult testvéreire, az emberekhez, annál mélyebb és egyszerűbb lett a hangja. Nemcsak egyik legnagyobb lelkesítője volt az Ellenállásnak, hanem egyik legnagyobb költője is; ez a képzeletében, hangjában, modorában oly jellegzetesen francia költő ekkor, a közös szenvedésben és kockázatban, mint a közös szenvedés bátor énekes, lett a francia nemzet, francia nép köl-

tője. S maradt attól fogva mindvégig az emberi szabadság, testi-
 vériség és eljövendő boldogabb világ harcos hirdetője. Mint mikor
 egy arcot kívésnek az élmények: Eluard költészete a szürrealizmus
 gyöngéd vonásai után fokozatosan lett mind fegyelmezettebb for-
 máiban s mind szigorúbb erkölcsi mondanivalójában. Az ő „Une
 leçon morale“ című köteténél aligha van szebb példája a modern
 költészetben annak, hogyan válthatja át egyéni szenvedését, (a
 felesége halála miatti fájdalmat), a költő „nyugodt kincsesé, örök
 haszonná“ az egész emberiség javára. Ahogy „A szerelem ere-
 jéről“ írt szép versében a legendás asszonyoknak, Nuschnak s sze-
 relmüknek emléke az „ujraszülető tavaszt“ és az önzést legyőző
 teremtő, életalakító erőt hirdeti:

Te ki hűsom-velőm érző tudata voltál
 Örök szerelmesem te aki kitaláltál
 Nem túrtél elnyomást gyalázatot soha
 S a földre örömet álmodva énekeltél

Azt álmodtad szabad vagy s én folytattak tovább (r.gy.)

LISZT FERENC WEIMARBAN. A szentpétervári „Művé-
 szet“ című lapban jelent meg 1883-ban Borodin, a nagy orosz ze-
 neszerző beszámolója, voltaképpen feleségéhez írt levele, Liszt Fe-
 rencnél 1877-ben Weimárban tett látogatásáról. Ezt a Liszt-iroda-
 lombban eddig ismeretlen dokumentumot most Borodin Moszkvában
 kiadott levelezésének negyedik kölete közli újra. A kép, amelyet
 Lisztről rajzol, (noha lényeges új vonásokat az eddig ismert arc-
 hoz nem ad hozzá), nemcsak szerzője miatt érdemel figyelmet,
 hanem azért is, mert egyike a legélményibbeknek, legközzeleneb-
 beknek, legemberibbeknek. Borodin ugyanis a világszerte csodált
 művészből meglátta és meg is mutatja a kiérett emberi jószágot, s
 a tizenkilencedik század egyik legszebb, leglisztább jellemét.

„Liszttel — írja — jénai és weimári tartózkodásom alkalmával
 ismerkedtem meg 1877-ben; találkozásunk ürügye első szimfóniám
 volt. Lisztet rendkívül érdekli az új francia és orosz iskola; kitün-
 ően ismeri főbb műveiket. Igen becsüli és szereti többek közt
 Balakirev „Islamey“-ját, melyet nagyszerűen adott elő honfitár-
 sunk. Timanofa kisasszony, mea Friedheim, ez utóbbi Ameriká-
 ban is. — (Mindkettő Liszt tanítványa volt). — Maga Liszt Csaj-
 kovszki több művét írta át zongorára és adta elő hangversenyjein.

Ami játékát illeti, meglehetően teljes egyszerűségével, tolmácsolá-
 sával szigorúságával és mértéktartásával; hiányzik belőle minden-
 féle keresettség, affektáltság és fölszínes hatáshajhászás. Előadá-
 sa, kimért tempói ellenére is, csupa erő, energia, tűz és szenvedé-
 ly: káprázatosan gazdag, világos és változatos...

Nagyon ritkán játszik nyilvánosan. Már régóta nem ad hang-
 versenyt: nem hallani, csak időnkint egyik-másik kiváltságos sza-
 lomban. Híres matinéi is abhamaradtak. Hogy zongorához ültes-
 sék, nem egyszer apró fortélyokhoz kell folyamodni: valamelyik
 mű egyik vagy másik részletét kérdezni tőle, vagy azt, hogyan
 kell ezt a részletet játszani; föl kell kelteni érdeklődését valami
 újdonság iránt, vagy egyszerűen rosszul adni elő valamit. Ilyen-
 kor haragos lesz, keményen megbírálja a rossz játékot és ő maga
 szólaltatja meg a darabot“...

Ir azután Borodin Liszt híres zongoraóráiról, melyekre általában csak azok juthatnak be, akiket a mester személyesen meghív; ir módszeréről, mellyel tanítványainak, ahelyett hogy rájuk erőszakolná módorát, a legnagyobb szabadságot biztosítja, s a szó szűk értelmében vett technikai problémákon túlhatolva, — jellemzően életének erre a mind jobban elmélyülő korszakára, — „főként az interpretációra, a mű jellemének visszaadására s a kifejezésre ügyel“. Mester és tanítványai emberi kapcsolatában pedig Borodin megintcsak Liszt emberi nagyságát értékeli. „Viszonyuk szívélyes és családias — írja — nem annyira tanár viszonya ez tanítványaihoz, mint inkább egy jóindulatú nagypapé unokáihoz. Növendékei, nők s férfiak egyformán, kezetszókolnak neki, ő homlokon csókolja őket s megsimogatja arcukat; sőt olykor erőteljes kis vállveregetéssel hívja föl figyelmüket egy-egy fontos mozzanatra. Tanítványai tisztelettel, de szabadon teszik föl neki a legkülönbözőbb kérdéseket s jóízűen nevetnek szellemes, olykor minden jósağa mellett is csipős megjegyzésein. Amit mond, az mindig alapos és komoly, ha könnyed hangnemben beszél is. Modora igen udvarias és tapintatos, és bár növendékei a legkülönbözőbb rétegekből származnak, soha semmi félreértés nem zavarja kapcsolatukat.

Óráiért tiszteletdíjat nem fogad el. Nagyon nehezen vesz föl új növendéket... de ha egyszer fölvette, törődik is vele, magánéletével, anyagi és érzelmi dolgaival is. Mindig kész segíteni tanítványait mind anyagilag, mind erkölcsileg, s ezt nagy gyöngédséggel, emberiséggel, egyszerűséggel és jóindulattal teszi. Magam is tanúja voltam ilyen eseteknek, és csak növelték megbecsülésemet Liszt, az ember iránt.

Sem a kor, sem a hosszú és lázas munka, sem a szenvedélyekben és művészi élményekben gazdag pálya nem merítette ki azt a hallatlan életerőt, mely e hatalmas természetet eltölti. A szívélyes és valóban baráti fogadtatás, amelyben a vele töltött pár nap alatt részem volt, mindig életem egyik legragyóbb emléke marad.

Weimart elhagyva Marburgon utaztam át — fejezi be beszámolóját Borodin. — Itt élt és halt meg Szent Erzsébet, akinek költői alakja Lisztet is megihlette. Sírja fölött a legszebb gótikus székesegyházak egyike emelkedik. Már régebről ismerem e dómot; de mostantól fogva Szent Erzsébet neve egybekapcsolódik emlékezetemben annak nevével, aki megénekelte“. (r.)

HOMEROS ILIASA. Három évezred óta minden kor a saját képére és hasonlatosságára alakítja Achilleust, Hektort s Aphroditét. A történeti kor félderengésében még hittek a mítoszokban, ám az ezeréves eleuziszi misztériumok utolsó beavatottjai már csak „böles mosollyal“ tisztelték az ősök kultuszát. Homeros művét eltemették a középkor első százada, csak Bizanc és az ir kolostorok őrizték az *Ilias* és *Odysszia* hagyományát. Dante nem ismerte a homerosi époszokat, a renaissance számára Petrarca nemzedéke fedezte újra föl. A korai humanisták csakrán „őssők csacska meséinek“ tartották, hiszen jobbára csak latin, pedáns kivonatokból ismerték. A barokk udvari pompájának közepébe, ke-

cses pásztorjátékai világába vonta Iliion és Argos hőseit, hellén világuk esodálatos derűje elenyészett az alexandrinusok hullámai között.

A romantika előfutárai újból felszítják az érdeklődést a „homerosi“ probléma iránt: Vico, a XVIII. század nápolyi gondolkodója s nyomában a német Wolf — a népköltészet egyre inkább előretörő lendületétől sarkalva — tagadni kezdték a Homeros-valóságot: „kisdalok“ szájhagyomány segítségével összeferrott ciklikus művet látták a homerosi alkotásokban, s magát a költőt — nevét elemezve — egyszerű összeállítóvá, kompilátorrá igyekeztek lefokozni. Érdekes Goethe szemléletének tükrében követni az ezután végbement változást: nyilván Wolf hatása alatt ifjúkorában tagadja Homeros létét, ám „Homer wieder Homer“ című verse végső sorában „Als Ganzes freudig Ihn ampfinden“ — nel ő is kiáll a Homeros költői valóságáért kiálló „unitáriusok“ mellett.

Az elmúlt évtizedek régészeti eredményei (Schliemann és Dörpfeld munkája), de még inkább az irodalomtudomány kritikai módszerei hozzásegítettek ahhoz, hogy a homerosi művekben — legalábbis külön az Ilias-ban és külön az Odysseiában — olyan hatalmas, alkotóereje teljességében teremtő *költő* munkáját lásuk, aki a görög törzsek költői szájhagyományainak, a szerkezet drámai kerékességével s a „műnyelv“ tökéletes pátozával adott eposzi foglalatot. Marót Károly Homerosról írt művében ezt mondja: „Lehetetlennek tartjuk, hogy ma már beérjük akár az Iliast kisdalokra bontó *lytika*, akár az ennek mereven elleneszegezett (bár az u. n. népköltészetnek is kényszerű engedményeket tevő) pedánsul túlzó *unitárius*... sőt még egy olyan *kétarcú* elképzelés elintézés módjával is, amely bizonyos népi ősanynagnak egy nagy költő által való utólagos feldolgozását... ajánlaná megoldásnak“... S úgy hisszük, ez a tudomány mai álláspontjának sumája. „A hatalmas épület nagyjából egyetlen agy konstrukciója“ — mondja *Babits* s talán ezzel az áhitattal kell kezünkbe vennünk most megjelent *új Iliasunkat*, melyet közel másfél százados hagyományok nyomán ültetett át versezetében is zártabb, görögösebb hexameterekben az *Odysseia* már kipróbált művészetű fordítója *Devecseri Gábor*. Az új *Ilias* irodalmunk komoly gyarapodását jelenti, s a magyar olvasó gyönyörködve idézi fel újra a „humanista“ Homeros derűjének s haragjának, a szépségét *Devecseri Gábor* kitűnő fordításából. (O. f. v.)

EGY UJJASZÜLETŐ KÉZMŰVESIPAR. (*Magyar fazekas-remek kiállítása*). A magyar kézművesipar egyik legősibb ágáról, a népi fazekasságról rendezett „miniatűr“ kiállítás az Országos Néprajzi Múzeum. A kiállítás rendezői nem törekedhettek a magyar népi fazekasság kialakulását, fejlődését bemutató teljességre, mindössze arra a történelmi mozzanatra kívántak rámutatni, amikor az idegen formákban és ornamentikában való sok százados bolyongás után ez a kézművesiparunk is visszatért ősi útjához.

Szándékosan használtuk a „miniatűr“ szót; meggyőződésünk szerint a rendezőség is szándékosan méretezte ilyen kicsinyre a kiállítást. A kiállítások elsőrangú feladata a tömegek nevelése.

Egy áttekinthetetlen tárgyhalmazból álló kiállítás aligha kelthet érdeklődést a tömegekben. Még kevésbé hagyhat maradandó nyomatokat — tanítást — a szemlélőben.

Ezalkalommal amúgy sem lehetett volna teljességre törekedni, hiszen a magyar népi fazekasságról összefüggő, hézagmentes képet rajzolni aligha lehetne.

A legrégebb történelmi korszakoknak — a kő és bronzkorszaknak — agyagművességéről ugyan hazánk területén is igen sok lelet került felszínre a felásott urnaleletek, feltárt régi sírok, ősi szállások helyén. Az árpádkori sírokban ételtartó cserépedényeket is találtak. A magyarság első félezerévéncé agyagművességéről mégis vajmi keveset tudunk. Alig maradt emlékünkből a korból. Annal több van a hazai fazekasság készítményeiből a tizenhatodik század derekától kezdve. A tizenkilencedik századig viszont ez a kézművesiparunk nyúlt talán legmohóbban az idegen formák és díszítőelemek után, melyek között egyformán megtalálhatjuk a XV. Lajos korabeli francia, a hollandi barokk, a német reneszánsz és a sajátságos habán hatásokat. A XIX. század első évtizedeiben azonban már megjelennek paraszti készítésű edényeinken azok a díszítések, amelyekhez hasonlót a szürökön, subákon és szücsmesterek mustrakönyveiben találunk. Ebben az időben viszont a fémipar alkotmányai kezdik kiszorítani használatból a cserépedényeket. Talán akkoriban születhetett meg a nép ajkán a közmondás: „Fődfazék — fakandál: szegénység.”

A magyar fazekasság sokáig csak a népművészeti érdekességek kedvelői számára dolgozhatott és olyan használati eszközöket gyártott, melyeknek előnyével a zománcedény és a porcellán nem vehette fel a versenyt. (Például a vizet a legnagyobb forráságban is hűvösnek megőrző ivókorsót).

Napjainkban azonban valósággal ujjászületett. A mindenfelé működő népművészeti boltokban a magyar háziipar készítményei mellett igen nagy keresetnek örvendenek a fellendülő népi fazekasság készítményei. Az ősi fazekaskultúrák előtt megnyílik a magyarság szíve: Mezőtúr, Hódmezővásárhely, Püspökbogád, Sárospatak, Mórággy, Tüskevár, Tata, Csákvár, Veszprém, Kalocsa, Gyöngyös—Pásztó környéke, Mezőcsát, Tiszafüred, Nádudvar és Debrecen — mindegyik a maga „iskolájának” szellemében a magyar lélek formavilágának, a magyar kézművesség páratlan találékonyságának remekeit kínálja újból a nép művészetében is magukra talált magyar tömegeknek. (m. f.)

Felelős kiadó: S í k S á n d o r